

Úvod do psychologie

31.10.2011

Pavel Ugwitz

Výzkum morálních dilemat

Psychologické otázky

Jaký je člověk ze své podstaty?

- **zlý** - nejstarší (člověk je hříšný); Sigmund Freud – lidé jsou bezmocní, ovládání vlastními pudy
- **neutrální** – John Locke (*tabula rasa*), záleží na tom, „co do něj vložíme“
- **dobrý** – Carl Rogers – „jestliže člověku poskytnu vhodné prostředí, začne se sám směřovat ke hledání toho dobrého v sobě...“

Philip Zimbardo: *Stanfordský vězeňský experiment*

- ze 75 kalifornských studentů vybráno 21 zcela vyrovnaných a zdravých studentů
- Náhodně vybráno 10 „vězňů“ a 11 „dozorců“; dozorcí dostali plat a uniformy
- Dozorcí se řídili pravidly tehdejšího kalifornského vězeňského řádu, nicméně měli jenom základní stanovená pravidla:

Philip Zimbardo: *Stanfordský vězeňský experiment*

mlčet při jídle, po zhasnutí, oslovování dozorců, vězni označeni čísly

- experiment ukončen po 6. dnech (původní plán 14 dní) – ačkoliv i samotní výzkumníci ztratili odstup
- Docházelo k fyzickému i psychickému týrání, dokonce i k sexuálnímu ponižování

Philip Zimbardo: *Stanfordský vězeňský experiment*

- 2x zfilmováno, ovšem s „uměleckou licencí“ – 2001 Německo, 2010 USA
- Původní experiment 1971; od té doby mnohokrát zopakován a modifikován
- Kolem experimentu je spousta dezinformací - dobře demonstruje to, jak je důležité najít si přímo zdroj a nespokojit se s interpretací

Stanley Milgram: *Milgramův experiment*

- skupina dobrovolníků rozdělena na žáky a učitele
- instrukce, že se účastní experimentu, který zkoumá vliv trestů na učení
- učitelé měli každou špatnou odpověď žáka potrestat ránou elektrickým proudem se zvyšujícím se napětím

Stanley Milgram: *Milgramův experiment*

- 30 tlačítek 15V až 450V
- ve skutečnosti byli dobrovolníci pouze učitelé, žáci byli placení herci
- téměř 65% účastníků, povzbuzovaných výzkumníkem, bylo ochotno pustit do žáka maximální napětí - ***přenesená zodpovědnost***

Stanley Milgram: *Fenomén „malého světa“*

- Každý náhodně vybraný člověk je vztahově propojen s dalším takto vybraným člověkem přes maximálně šest osob
- Zasílání dopisů člověku z Bostonu

Bibb Latane a John Darley: *Efekt přihlížejícího*

- reakce na vraždu ženy, které „přihlíželo“ téměř 40 osob, ale teprve po 35 minutách někdo zavolal policii
- Série experimentů:
 - Kouř v místnosti
 - Pád a naříkající žena
 - Krádeže v obchodě
 - Diskuze bez přímého kontaktu

Bibb Latane a John Darley: *Efekt přihlížejícího*

- Závěr: čím větší skupina lidí, tím větší nezájem a neochota pomoci (sdílená odpovědnost)
- Jak byste se zachovali v takové situaci?

Psychologické otázky

Jsou naše vlastnosti vrozené, nebo je získáváme až v rámci vývoje?

Nakolik naše chování ovlivňují vnější podmínky a nakolik jsme ve svém chování svobodní?

Psychologické otázky

- všechno je už předem „vepsáno v genech“, nelze „překonat“ sám sebe
- genetické dispozice jsou pouze výbava, kterou lze rozvíjet
- všechno jde přeučit, rozvíjet apod.

Albert Bandura: *Observační učení*

- děti z mateřské školky byly po jednom odvedeny do hrací místnosti; posadili je ke stolu, aby si malovaly
- V protější části místnosti seděl dospělý, který si hrál s panenkou – po chvíli s ní začal mlátit o zem, kroutit jí končetinami a přitom nadával
- děti, které seděly v místnosti s takovým dospělým, potom v další místnosti samy daleko více napodobovaly jeho chování než skupina dětí, která to neviděla

Robert Rosenthal a Lenore Jacobson: *Pygmaliónský ef.*

- Zjišťovali vliv očekávání experimentátora na výkon žáka
- Učitelům bylo řečeno, jací žáci jsou na tom intelektově dobře a kteří jsou naopak podprůměrní
- Ti se pak k žákům začali podle toho chovat a odrazilo se to v celkových výsledcích žáků
- ***Sebenaplňující předpověď***

Solomon Asch: *Aschův experiment*

- 123 zkoumaných osob – mužů; každý byl zařazen do skupiny 5 – 7 „zkoumaných osob“
- Dostali nejprve dvě „zácvikové karty“, na kterých byly různě dlouhá čáry – úkolem ZO bylo označit stejně dlouhé čáry
- Při třetí situaci „naostro“ všichni ostatní dávali stejnou špatnou odpověď – z osmnácti úkolů měli dvanáct říct špatně

Solomon Asch: *Aschův experiment*

Solomon Asch: *Aschův experiment*

- Asch předpokládal, že se většina lidí nenechá ovlivnit, ale ...
- To se stalo pouze ve 25% případů
- Dalších 75% ZO odpovídalo konformně alespoň v jednom případě
- 5% z nich odpovídalo konformně ve všech úlohách

<http://www.youtube.com/watch?v=o0DDWG6fk5s>

David Rosenhah:

Rosenhahův experiment

- Poukazuje na nebezpečí spojené s diagnostikováním pacientů
- R. poslal 8 kolegů (3 ženy a 5 mužů) do dvanácti psychiatrických léčeben s tím, že mají předstírat jednoduchou sluchovou halucinaci – ve všech případech je přijali
- Při následná hospitalizaci měli jeho kolegové tvrdit, že už jsou v pořádku – zdravotníci na to nebrali zřetel, vnímali to jako progresi onemocnění

David Rosenhah:

Rosenhahův experiment

- Experiment vzbudil velkou kritiku a jedna klinika ho vyzvala, aby poslal podobné pacienty k nim
- R. neposlal nikoho – nicméně v léčebně ze 195 přijímaných pacientů „odhalili“ 41 případů a u dalších 42 případů měli „vážné pochyby“

Cvičení ve větších skupinách:

Hledejte další otázky, na které se psychologie pokouší odpovědět...